

מאורות תורת המשפט

תשובות אקטואליות בדיני ממונות

אבישי נתן מייטליס

ב' באלול תשע"ז נשלח זיננס מידי שבועיים, להצטרפות: meorothamishpat@gmail.com גליון מספר 58

הכיצד אישה מפרישה חלה ומעשרות בלא מינוי מבעלה

המקרים:

א. אישה פתחה קונדיטוריה בביתה, ומכינה מאפים למכירה. מידי פעם נוהגת לאפשר לעוזרת שלה או לנשים המבקשות לקיים מצוות הפרשת חלה להפריש מהעיסה.

ביקשה האישה לדעת אם יכולה להפריש בלא שמקבלת רשות מבעלה. שכן הבעל הינו הבעלים של המאפים, וכיצד תפריש חלה ללא שנעשית שליחה שלו. וכן, האם רשאית לאפשר לנשים אחרות להפריש, בלא שגם בעלה ימנה את המפרישה כשליחה על כך.

ב. אישה שכחה להפריש חלה, ונזכרה בעת שהעיסה נאפתה בתנור. התקשרה לבעלה, והוא ביקש להפריש בעצמו בהיות העיסה בתנור בכדי שיתיר אף את הבלוע בתנור, בהיותו מן המוקף. אולם האישה הפרישה בעצמה מיד לאחר השיחה. וביקשו לדעת אם הועילה הפרשתה.

תשובה

האישה רשאית להפריש חלה, גם אם בעלה אינו מודע לכך. שכן התרומת הדשן והרמ"א פסקו שפועלת מכח דין זכין. ולדעת הרמב"ן די בדיעת הבעל ובניחותא שלו להפריש עבורו. ואם פועלת בדיעת בעלה, הרי יש לראות בכך כמינוי שליחות, וזכות עבורו להפריש לעולם כמבואר בדרך אמונה. ובבאר יצחק סבר שהינה יכולה להפריש משום שלענין ההפרשה הינה כבעלים על העיסה, ובידה אף לצוות ולמנות אחרות להפריש.

אם בעל מחה באשתו שלא תפריש, תלוי בתשובתנו הקודמת, שכן אם נצרכים לדין שליחות וזכיה, מחאתו מבטלת את כוח פעולתה, ולא מועילה הפרשתה, וכ"כ בדרך אמונה. אולם בבאר יצחק סבר שיש לאישה בעלות על העיסה ויכולה להפריש, ואזי גם לא מהני מחאת בעלה על כך. ואמנם, אם פעלה האישה כהוגן, כפי שרצה בעלה לפעול, הרי לכו"ע תועיל הפרשתה, שכן בעלה לא רצה למנוע ממנה להפריש, אלא רצה להפריש על פי דיקדוקי ההלכות, ואין בכוננת מחאתו לבטל הפרשה שנעשתה כהוגן.

נמוקי הדין

בעלים מפרישים תרומות ומעשרות וחלה, דין שליח ודין זכין

איתא במסכת קידושין בדף מא: שרק הבעלים יכול להפריש תרומות ומעשרות ולהפריש חלה, ולמדו מהנאמר 'אתם', שאינו יכול להפריש תרומה ומעשרות מדבר שאינו שלו, בלא שימנה שליח להפריש עבורו, כמבואר בשו"ע חו"מ בס"י קפח. וכתב הרמב"ם בהלכות ביכורים פ"ה הי"ד שגם חלה נקראת תרומה, כדפירש הרדב"ז שם: 'וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום ואם תרם אינה תרומה, כך בחלה'. וכן פסק השו"ע ביו"ד בס"י שכ"ס ע"ג: 'אין מפרישין חלה בלא רשות בעל העיסה'.

הרמ"א שם פסק את תשובת התרומת הדשן בס"י קפח שדן במעשה שהיה: 'אשה בעלת הבית לשה לה משרתת שלה עיסה, והלכה לחוץ... וקודם שחזרה נתחמצה העיסה כל צרכה, שאם תשהה עוד שלא תאפה תתקלקל העיסה, ובשביל כך רוצה המשרתת להפריש החלה בלי רשות בעלת הבית, שרי למיעבד הכי או לאו'. כלומר האם תפריש המשרתת מהעיסה למרות שלא קיבלה רשות על כך ולא

מונתה לשליח להפריש חלה עבור בעלת הבית. והשיב בתרוה"ד: 'יראה דשפיר דמי למיעבד הכי, דכין דמתקלקלת העיסה זכות הוא לה לבעלת הבית וזכין לאדם שלא בפניו... וה"נ המשרתת נעשה שלוחה אפי' שלא מדעתה מטעם דזכות הוא לה. ואפי' אם אין כאן אלא חשש קילקול העיסה, אמרינן דזכות הוא לה, כיון דרגילות הוא לפעמים שבעלת הבית נותנת רשות למשרתת להפריש חלה אפילו בפניה'. הרי שמועילה ההפרשה של המשרתת מדין זכין²⁵ לאדם שלא בפניו.

מנגד, הקצוה"ח בחו"מ בס"י רמג סק"ח חלק על פסק התרוה"ד והרמ"א: 'ואם כי ידעתי מיעוט ערכי להרהר אחר פסקי מוהרא"י, ובפרט שכבר הלך אחריו הרמ"א והט"ז... בהאי דמשרתת דמפרשת חלה משל בעה"ב אין בזה משום זכות, דלא אמרינן זכין לאדם שלא בפניו אלא היכא דזוכה המקבל באיזו דבר כמו במזכה חפץ לפלוני, או במזכה גט לאשתו דזוכה האשה בגט, או במפריש משלו, אבל מפריש משל בעה"ב, אין זה זכות אלא נחותא איכא, ושליחות לאו מתורת נחותא הוא ובעינן לדעתכם דוקא'. כלומר, בדין זכין התחדש שניתן לזכות לאדם ולהוסיף לו ממון, אך זכין מאדם – לא אמרינן, ואינו יכול מכח דין זכין ליטול ולהחסיר את הבעלים. ולכן אם השליח מפריש מעיסה שלו ומבקש לפטור בכך גם את של חבירו, כתבו התוס' והרשב"א בנדרים בדף לו: שיש בכך דין זכין ומהני הפרשתו, אך להפריש משל בעל הבית הינו מחסיר לו מהעיסה, ואינו יכול להפריש, שכן יהיה זה זכין מאדם. ואף שאם לא תפריש, תחמיץ העיסה, ובוודאי מעוניינת בעלת הבית בכך, מ"מ לא הוי זכות גמורה בהיותה נוטלת ממנה.

נמצאנו שרק אם הבעלים נותן רשות לשליח להפריש מעיסתו, או שיש בהפרשה זו כדי להחשב זכות לבעלים, תועיל ההפרשה של זר. ונחלקו לגבי הפרשת השליח מעיסת הבעלים אם יש בכך דין זכין²⁶.

הבעייתיות בהפרשת האישה בלא מינוי שליחות

אישה עם נישואיה מקנה לבעלה זכויותיה הממוניות במעשה ידיה ובתוצרת של נכסיה, כמבואר בבריתא במסכת כתובות בדף מז: 'תנו רבנן... תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה, ופירקונה תחת פירות, וקבורתה תחת כתובתה, לפיכך בעל אוכל פירות', וכן פסק הרמב"ם בהלכות אישות פי"ה ה"ג והשו"ע באה"ע בס"י פ ובס"י פה. ואף מתנה שמקבלת מוקנת לבעלה, כמבואר בקידושין בדף כג: ובשו"ע שם בס"י פה סעי' יא.

נמצא שהעיסה והפירות שהכינה האישה או קנתה או קיבלה או שגדל בחצר שלהם, הינם של הבעל, ורק הוא רשאי להפריש תרומות ומעשרות וחלה, והכיצד יכולה האישה להפריש בלא שימנה אותה לשליחה עבורו.

לכאורה הבעל יכל למנות את אשתו להיות שליחה שלו להפריש. אך יש לדעת שלא מהני מינוי שליחות חד פעמי באופן גורף לכל שתפעל האישה כל ימיה, שכן כל התוצרת שלא מצוייה תחת ידו שלא בשעת

²⁵ אם התורם מפריש כמות שלא היתה בדעת בעל הבית להפריש, הרי הפרשה זו לא תהיה זכות עבורו. אלא שהשו"ע יו"ד בס"י שלא פסק שבזמן הזה שהתרומה נפסדת והולכת לאבדון, אין צריך להפריש מהיפה: 'ונראה לי להשתא דלאיבוד אלא מפני הטומאה, אין להקפיד בכך'. כלומר, כיון שיעוד התרומה לא יגיע לכלל כבודו, מפרישים מידה מועטת. כן הבין הגרי"ז בתמורה בדף ה. שאיכות התרומה הנתרמת תלויה בנתינתה בפועל. ואזי כל המפרישים נותנים מידה שווה (הגם שניתנת מהאומד, וכל אחד באומדן שלו נותן משהו. אך מסתבר שבזוטות כאלו לא קפדי אינשי), ונמצא שלא חרג התורם מדעת בעל הבית.

אולם בביאור הגר"א ס"ק צה כתב שבזה"ז אין צריך להפריש מהיפה, משום שהאידינא אנו טמאים והוי מהרעה: 'דכל מה שתורם הוי מהרע'. הרי שלא תלויה איכות ההפרשה בנתינה לכהן, אלא אין תרומה יפה האידינא, לכן אין צורך להפריש מהיפה. ונפק"מ לכך, שלגר"א אם יהיה פרי שלא הוכשר לקבל טומאה, יהא חייב ליתן מהיפה אף האידינא, ולגר"ז יתן מהרעה בהיותו טמאים האידינא. ולגר"א תהיה בעיה באומדנת דעת הבעלים בכמות התרומה, בפירות שלא הוכשרו לקבל טומאה בעת הקטיפה.

²⁶ כיוצא בדבר נחלקו הראשונים בסתירת הסוגיות במי שמודיע שיפרישו עבורו.

הגמ' בגיטין בדף סו. אמרה: 'מי שהיה מושלך לבור, ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו - הרי אלו יכתבו ויתנו', הרי שיש בהודעה זו כהוראת שליחות. ומאידך, הגמ' בנדרים בדף לו אמרה שיכול המודר הנאה לתרום כשאמר: 'באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום'. ה"ר"ן בנדרים שם יישב: 'וכי האי גוונא מהני לגבי תרומה דבגלוי דעת בלחוד דניחא ליה סגי... ומיהו דוקא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום, אבל אי אמר כל השומע קולי יתרום, שליחות מעליא הוי, ואסור במודר הנאה'. דהיינו גילוי דעת אינו כהוראת שליחות, אך לומר כל השומע יכתוב הוי שליחות. משמע שהצריך גם בתרומה לעשותו כשליח על מנת לפעול עבור הבעלים. ואילו הרמב"ן בגיטין שם יישב: 'ואינה קושיא דהתם כל הרוצה לתרום קאמר מדעתו ואינה אלא כנותן רשות לאו שליחותיה הוא, וגבי תרומה אפילו גילוי דעתא נמי מהני, כדאמרינן בפ' אלו מציאות כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה'. הרי די בגילוי דעת של הבעלים לאפשר לכל הרוצה לתרום עבורו מדין זכין.

הגרצ"פ פרנק בכרם ציון תרומות הלכות פסוקות עמ' קסה הביא משמיה דהגר"ש מסלנט עפ"י דברי רמב"ן אלו, שדי בניחותא של בעלים נוכרי בכדי שהמשגיח הישראלי יפריש מהפירות, ואין צריך מינוי שליחות, שכן גוי לא עושה שליח.

מינוי השליחות אינה בעולם, ולא ניתן למנות שליח על דבר שאינו בעולם. וכן הקשו התוס' בנזיר בדף יב. בד"ה 'מ"ט': 'ואם תאמר דהא מעשים בכל יום שהאשה אומרת לחברתה לוי לי קמח והפרישי חלה בעבורי, וגם תלמידים של בית רבן אומרים כן, ואיך נעשה שליח בדבר הזה, הא בשעה שעושה אותה שליחות לא היתה יכולה בעצמה להפריש חלה מקמח זה שאינו בר חיובא שאין מפרישין חלה מקמח'. והתוס' תירצו בשם רבינו תם שיש בידה להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח לכשיהיה נילוש, ונחשב כאילו בידה כעת הדבר. אך לא יוכל למנות שליחות על עיסה ופירות שאינם תחת ידו עדיין.

נמצא שלא יכול למנות את האישה להפריש על שבביתם לכל חייהם, ולא יכולה להפריש מדין זכין לשיטת הקצוה"ח, כיון שלא אמרינן זכין מאדם. והכיצד אישה מפרישה חלה כשאופה בביתה בלא קבלת מינוי בכל פעם. והכיצד מאפשרת האישה לשליחה מטעמה להפריש, והלא אינה בעלת העיסה והפירות?

הפרשת האישה מעיסה שהבעל אוכל ממנה

איתא תוספתא מסכת תרומות פרק א ה"ו: 'הבן והשכיר העבד והאשה תורמין על מה שהן אוכלין, אבל לא יתרומו על הכל, שאין אדם תורם את שאינו שלו. הבן בשל אביו והאשה בעיסתה, הרי אילו תורמין מפני שהן תורמין ברשות'. וכן כתב הרמב"ם הלכות תרומות פרק ד הלכה יב: 'הבן והשכיר והעבד והאשה תורמין על מה שהן אוכלין, אבל לא יתרמו על הכל שאין אדם תורם דבר שאינו שלו, הבן כשאוכל עם אביו והאשה בעיסתה תורמין מפני שהן ברשות'. נראה שהבינו שישנה נחותא דבעלים והוראת היתר לבן ולאשה להפריש ממה שיאכלו עם בעל הפירות והעיסה, הגם שלא נאמר להם במפורש. כן באר המהר"י קורקוס שם: 'כשאוכל עם אביו כי אז הוא תורם גם על מה שאוכל אביו, דהוי כאילו נתן לו אביו רשות לתרום, כיון שכולם אוכלים באחד ביחד ומדבר אחד. וכן האשה בעסתה הוי כאילו נתן לה בעלה רשות, ולכך מפרשת חלה מכל העיסה'.

נמצינו למדים, שהאישה יכולה להפריש מכח הוראת שליחות של בעלה, הגם שלא צוותה על כך במפורש, רק מעיסה ומפירות שבעלה יאכל מכך (הקצוה"ח לא אמר על כך שלא אמרינן זכין שמחסיר ונטל מהבעלים, שכן כנראה חילק בין אשתו ובנו שמעוניין שיתקנו עבורו את מאכליו, הגם שנחסר מכך, לבין משרתת שרוצה את השירות שלה לתועלתו, ומנא לן שגם אם נחסר מכך במשהו). אולם לא שמענו מדין זה שרשאית האישה לשלוח שליח אחר להפריש מכוחה, שכן הוי מילי ולא יוכל שליח לעשות שליח, שכן מעמדה של האישה בעיסה זו הינה מכח שליחות. ועוד, שמדין זה לא שמענו שהאישה תוכל להפריש גם מעיסה ומפירות שמכינה עבור זרים. כלומר, אם האישה מבקשת לאפות לחברתה חלה, או לקידוש בבית הכנסת (שבעלה לא יהיה נוכח בו), או שהיא מפעילה קייטרינג, לכאורה לא תוכל להפריש ללא שתקבל מינוי שליחות מבעלה, על כל פעם ופעם. ולא יועיל מנוי מראש לכל החיים, שכן הקמח ועיסה והפירות שעתידין לגדול במשך השנים ועתיד לקנותם, אינם בעולם ולא ברשותו, ולא יוכל למנות על כך שליחות.

אם האישה יכולה להפריש מדין אפוטרופוס

מצאנו שאפוטרופוס מפריש מהפירות עליהם קיבל אחריות, ויש לדון מה כוחו בדבר, האם פועל מכח הבעלים, או שבידו כח עצמי. ונראה שתי שיטות ראשונים בדבר.

המשנה בגיטין בדף נב. הביאה את הדין שאפוטרופוס מעשר את פירות היתומים, והקשתה על כך הגמ': 'ורמינהו... אתם ולא אפוטרופין, ולא התורם את שאינו שלו. אמר רב חסדא, לא קשיא כאן להאכיל, כאן להניח'. דהיינו הוא רשאי לעשר ממה שצריכים היתומים לאכול ולא ממה שמותירים ומניחים באוצר. והירושלמי במסכת תרומות פ"א ה"א י"שב באופן שונה את הסתירה הזאת: 'כאן באפוטרופוס לעולם כאן באפוטרופוס לשעה'. ונחלקו הראשונים, מדוע מועילה הפרשתם;

- א. הריטב"א בגיטין בדף נב. כתב שהיו צריכים חכמים להפקיר את הפירות ולהקנות לאפוטרופוס בכדי לאפשר לו להפרישם: 'והא לאו מדינא, דהא גבי תרומה שליח ממש בעינן ויתומים לאו בני שליחות נינהו, אלא שחכמים הפקירו הפירות לענין זה ושמו אותן [ברשות] האפוטרופוס לעשר כאילו הן שלו'. וכ"כ הרשב"א שם בפירוש הראשון.
- ב. הרמב"ן שם באר, שכח האפוטרופוס מבוסס על דין זכין: 'ולי נראה שכל מה שעושה האפוטרופוס לטובת יתומים מה שעשה עשוי מן התורה, דזכין לאדם שלא בפניו הוא'.
- ג. הרשב"א שם בפירוש השני באר שהאפוטרופוס מפריש מדינא, ויד הבעלים הוא: 'אי נמי איכא למימר דמדינא תורמין בין להאכיל בין להניח דידי אפוטרופוס כיד היתומין, אלא כדי שלא יראה

כמזלזל בנכסי היתומין שמא לא ידקדקו יפה בדבר אסרו להן לתרום כדי להניח, כיון שאין צורך להן בדבר זה, אבל להאכיל העמידה אדיניה'.

הנה לשני הביאורים הראשונים, לא תוכל האישה להפריש מעיסה שבעלה לא אוכל ממנה, שכן צריכה להיות בעלת העיסה או דרוש דין זכין לכך, וכבר בארנו שלקצוה"ח לא אמרינן זכין מאדם. אולם לביאור הרשב"א, שפיר מפרישה מכח דין אפוטרופוס, שבעלה נתן בידה לאפות ולהכין את הסעודה, ולכן נתן לה כח להפריש, שידה כיד בעלה. וכן אמר לי בשעתו מו"ר הגר"א שפירא זצ"ל.

כיוצא בזה, מצאנו בירושלמי ריש תרומות ובמעשרות פ"ה שגיזבר נחשב כבעלים, ומהני הפרשתו. והוא אינו פועל מדין זכין להקדש, אלא הוא יד הבעלים, ומכח זה יכול לפעול. ולרמב"ן צ"ל, שיש נחותא להקדש ולכן מהני לפעול בהקדש.

אומנם אם המפרישה הינה 'פועלת' של הבעלים, לדעת המחנה אפרים בהלכות שלוחין י, יא תהא כיד הבעלים עפ"י המבואר בב"מ בדף י, ותוכל להפריש, שכן שליח המקבל שכר הוא פועל כמש"כ הש"ך בס"י קה סק"א. (ויש לעיין אם כל אישה נחשבת פועלת בשל התקנה שמעשה ידיה תחת פרקונה, או שאם עשתה היא של בעלה אך אינה 'פועלת'). אלא שרעק"א לא סבר כן, ואף פועל צריך את מינוי הבעלים בכדי להפריש.

האישה הינה שליחת הבעל, או כבעלים ובידה להפריש

איתא בגמ' ביבמות בדף פו. פסוק שריבה את האישה להפריש ולמנות שליח לכך: 'והתניא, ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם - לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום'. הרי לן מקור מפורש שמרבה את האישה להפריש מעיסת ופירות הבית.

וקשה, מדוע פסק הרמב"ם עפ"י הברייתא שהאישה רשאית לתרום רק מהעיסה שאוכלת עם בעלה, והלא הגמ' ביבמות נתנה כח לאישה להפריש כבעלים ולמנות שליח על כל שתוצה. ושני ביאורים נאמרו בביאור דין זה;

א. הערוך לנר ביבמות שם העמיד את הגמ' ביבמות שהינה מקור הדין להפריש מהעיסה שאוכלת עם בעלה, בכדי לא לעשות מחלוקת בין הברייתא בתרומות לגמ' זו. וכן נראה שהבין המשנה למלך שהביא את הגמ' ביבמות על פסוק רמב"ם זה, בלא הוראה שרמב"ם זה חולק על כך. לדבריהם, היתר ההאישה לתרום ולהפריש ולמנות שליח מבוסס על דיני שליחות, ורק מעיסה שהבעל יאכל רשאית להפריש ולתרום, ולא על כל עיסה שבבית.

כן באר החזו"א במעשרות ס"ז סעי' טו: 'נראה דאם מוחה ודאי אין לה רשות, וכי עסקינן בסתמא, ואמרינן בסתמא שנותן רשות... ויש לעיין קרא למה לי סברא הוא כיון דסתמא מרשה אותה... צ"ל, דקרא אשמעינן הכרעת הדין בסתמא דבוי כאומדנא דמוכח... ושמעינן מכאן למעשה דאשה שלקחה מן השוק או שהביאה פירות מפרדסו ומגינתו, מעשרת וא"צ רשות בעלה, וממנית שליח לעשר בלא דעתו, אלא א"כ הקפיד. וכן משמע קצת במתני' שבת לד א' דשואל עשרתם...'

וכן פירש הדרך אמונה בתרומות פ"ד הי"ב, שהאישה מפרישה מכח דיני שליחות, והגדיל לבאר, שאם נתן לה בעלה להפריש פעם אחת מיתר העיסות שבבית, הרי מגלה דעתו בחפצו שתפריש תמיד, ומגלה דעתו שזהו זכות עבורו (שכן לא יכול למנותה שליחה קבועה על דבר שלא בעולם ולא ברשותו). וכיון שסבר שדין זה מבוסס על דיני שליחות, כתב באות קכד שיכול הבעל למחות באישה שלא תפריש.

ב. בשו"ת באר יצחק יו"ד ס"י כח ענף ו הביין שיש כאן מקור חדש שמחשיב את האישה כבעלים על העיסה ומכח זה יכולה להפריש ולמנות שליח: 'יש לומר בהא דמצינו דהאשה מפרשת תרומה ונותנת רשות לאחר לתרום, דאף דהוא סותר הכלל דמילי לא מימסרי לשליח, בע"כ מוכח דהתורה זוכה לה ונחשבת לבעלים... ויותר יש לנו לומר דנחשבת לבעלים, ולא לתרץ דזה הוי גזה"כ, כמו דמוכח מירושלמי הנ"ל, לכן כיון דנתברר דאשה יכולה לעשות שליח דיליף מאתם וביתכם משום דהתורה עשתה אותה בתורת בעל דבר כמו בהא דאשה עושה שליח לקבלה, דאמרו דהתורה זוכה לה והוי כדבר שלה, משום דמקשינן אותה לבעלה כמבואר שם'. וכן סיים את התשובה בסוף ענף ז: 'אבל בחלה שהפרישה האשה יכולה האשה בודאי למשאל, וגם על הפרשת המשרתת יכולה למשאל משום דבעלת הבית היא כבעל דבר לגבי זה, ובעלה יש לדון דאינו יכול למשאל משום די"ל כיון דנעשתה כבע"ד מפאת עצמה... אבל האשה בוודאי יכולה למשאל אף בלא ציווי ורשות בעלה'.

יתכן, ולכך כיון החזו"א שם בהמשך דבריו: 'אח"כ ראיתי דברים שאמרתי טעות הן בידי... ונראה שקדירה שמבשלת הוי כעיסתה. וצ"ע ליישב הסוגיא דיבמות... והרמב"ם השמיט הא דיבמות...!'

לדברים אלו, אף אם ימחה בה הבעל, תוכל להפריש שכן הינה בעלת העיסה. ומהאי טעמא סבר, שאם רוצים להשאל על העיסה, יכולה האישה עצמה להשאל על הפרשתה²⁷, ולא צריך (ולא תועיל) שאלת הבעל.

ג. מצאנו שיטה אמצעית בדברי הפוסקים שאומנם לא השוו את האישה כבעלת העיסה, אך סברו שכיון שהטילו עליה מצווה זו, בידה כח ההפרשה, הגם שהיא פועלת מכח בעלה מדיני שליחות. האור זרוע בס' רכה כתב: 'מיהו מצות הפרשת חלה על האשה רמיא, הלכך אף על פי שהעיסה היא של בעלה היא משוויא שליח להפריש חלה אפילו שלא מדעת בעלה, דהא מצוה דידה היא. וחושבני לומר, שלכתחלה לא משוי שליח להפריש חלה, הואיל ומצות אשתו היא'. נראה שבבסיס דבריו עומדים דברי המדרש בבראשית רבה יז, ח: 'מפני מה ניתן לה מצות חלה. על ידי שקלקלה את אדם הראשון שהיה גמר חלתו של עולם, לפיכך ניתן לה מצות חלה'. כלומר, כיון שחיוב במצווה זו מושת על האישה, הגם שהיא פועלת קניינית מכוח בעלה, אינה צריכה את ידיעתו ורשותו לכך כל עוד לא מחה בה. וצ"ב, האם במעשרות דינה יהיה שונה.

היעב"ץ²⁸ במשנה לחם, חלה פ"ב מ"ג כתב שאם הבעל קדם והפריש חלה לפני שהאישה הפרישה, חייב לשלם לה י' זהובים. אמנם במחזיק ברכה ג' כתב שאין כאן הפקעה של הבעל מההפרשה, אלא קדימות של האישה בלבד, אך נאמר בכך שכיון שמסרו ביד האישה את ההפרשת חלה, היא קודמת במצווה זו מבעלה. אמור מעתה, שכיון שמסורה מצווה זו ביד הנשים אין צריכות למינוי שליחות לאפשר להן להפריש, ודי בכך שהבעל אינו מוחה בהן בכדי לאפשר להן להפריש (ואפשר שרק כאשר הבעל אוכל מהעיסה יש בידה להפריש, ותלוי אם נימא דהגמ' ביבמות חולקת).

עולה מן כל האמור, שהאישה יכולה להפריש או משום ריבוי הפסוק שריבה אותה להפריש כבעלת הפירות, ואזי יכולה לצוות על אחרות ולא תועיל מחאת בעלה בה מלהפריש. או כוחה להפריש הינו מדיני זכין, שכן בעלה גילה דעתו פעם אחת שתפריש, ומכאן ואילך הוי מפרישה מדין זכין. ויש שהבינו שכיון שמסורה הפרשת חלה ביד הנשים, הינם מפרישות מכח בעליהן אף בלא כל מינוי מפורש.

זוכים אנו לקיים מצוות התלויות בארץ, שהן זכות קיימנו, כמבואר בבראשית רבה פ"א: 'בני ארץ ישראל בזכות מה, א"ל בזכות מעשרות'. ויה"ר שנקיים מצוות אלו עפ"י דקדוקן, ויקויים בנו מאמר הירושלמי בברכות פ"ט ה"ב: 'בשעה שישראל עושין רצונו של מקום ומוציאין מעשרותיהן כתיקונן, תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה, ואינה ניזוקת כלום'. ואיתא בתנחומא פרשת ראה: 'ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר, בזכות שני דברים ישראל מתחטאים לפני המקום, בזכות שבת, ובזכות מעשרות'. ושפיר מובנת בקשתו של משה רבנו שהביאה הגמ' בסוטה בדף יד: 'דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י. וכי לאכול מפריה הוא צריך. או לשבוע מטובה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי'. שכן רצה משה רבנו לזכות במעלות מצוות אלו בעצמו 'על ידי', שיהיו לרצון לפני הקב"ה.

²⁷ במלוא העומר לר' יעקב בלוי הסתפק האם האישה היא הבעלים כדן שותפה או שהיא מדין שליחות וכתב: 'וצריכה היא לשאול בעצמה ולומר בזה"ל אני מתחרטת על הפרשת חלה שהפרשתי היום... הנוסח הזה שמעתי בבית גדולי ישראל זי"ע'.